

О.А. Виговська, доктор філософії
Н.П. Кириленко, ст. викладач
І.В. Литвинчук, к.е.н., доц.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Фінансова грамотність як чинник формування управлінських рішень для сталого розвитку

Статтю присвячено дослідженню ролі фінансової грамотності у формуванні управлінських рішень, орієнтованих на досягнення цілей сталого розвитку. Визначено концептуальні взаємозв'язки між рівнем фінансової обізнаності економічних суб'єктів та якістю їхніх рішень у контексті екологічних, соціальних та управлінських (ESG) аспектів. Розглянуто еволюцію підходів до трактування фінансової грамотності та окреслено тенденцію до формування окремого напрямку – «грамотності у сфері сталого фінансування». Проаналізовано міжнародний досвід ЄС, США та країн Азії у сфері інтеграції фінансової освіти зі стратегіями сталого розвитку, а також підкреслено актуальність таких практик для України.

Запропоновано структурування компетентностей фінансової освіти для сталого розвитку за трьома рівнями – когнітивним, операційним та ціннісним, що дозволяє комплексно оцінити готовність індивіда до ухвалення відповідальних фінансових рішень. Обґрунтовано доцільність формування цілісного механізму імплементації цих компетентностей в освітній процес, що забезпечує перехід від індивідуальної фінансової поведінки до макрорівневих ефектів сталого розвитку. Визначено, що застосування зазначеної моделі сприяє підвищенню фінансової стійкості, розвитку відповідального бізнесу та посиленню соціально-економічної рівноваги.

Результати дослідження поглиблюють розуміння ролі фінансової грамотності як чинника, що формує стійкі управлінські рішення, та окреслюють перспективи інтеграції ESG-компетентностей у національні програми фінансової освіти. Запропоновані підходи створюють підґрунтя для формування уніфікованої методичної бази, яку доцільно використовувати як у наукових дослідженнях, так і в освітній та управлінській практиці.

Ключові слова: фінансова грамотність; сталий розвиток; управлінські рішення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення ролі фінансової грамотності у формуванні управлінських рішень економічних суб'єктів, здатних забезпечити досягнення цілей сталого розвитку в умовах трансформації фінансової системи. З іншого боку, фінансова грамотність у сучасному науковому дискурсі розглядається як ключова передумова досягнення фінансової сталості, оскільки охоплює систему знань, умінь і поведінкових установок, що забезпечують ефективне управління фінансовими ресурсами на індивідуальному та інституційному рівнях. Йдеться не лише про базові компетентності – складання бюджету, здійснення заощаджень, оцінювання ризиків чи прийняття інвестиційних рішень, але й про здатність критично аналізувати фінансову інформацію, орієнтуватися у складних ринкових умовах та прогнозувати довгострокові наслідки власних фінансових дій. Саме наявність достатнього рівня фінансової грамотності забезпечує основу для формування стійкої фінансової поведінки, що формується на обґрунтованості, дисциплінованості та орієнтації на стратегічні цілі.

Поєднання фінансової сталості та фінансової грамотності створює умови для переходу до довгострокової, етично та екологічно відповідальної моделі економічного розвитку. Зростаюча інтеграція екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів у фінансовий сектор зумовлює посилення взаємозалежності між рівнем обізнаності економічних суб'єктів і якістю їхніх управлінських рішень. У цьому контексті фінансова грамотність поступово виходить за межі традиційного розуміння і трансформується у ширшу категорію, що включає компетентності сталого фінансування.

У науковий обіг уже увійшов термін «грамотність у сфері сталого фінансування», який відображає здатність осіб орієнтуватися в регуляторних вимогах, стандартах звітності (зокрема, SFDR та EU Taxonomy), інструментах відповідального інвестування та ризиках, пов'язаних із greenwashing. Уміння критично оцінювати «зелені» фінансові продукти, перевіряти достовірність заяв про сталий характер інвестицій та співвідносити їх із власними фінансовими цілями стало однією з ключових характеристик сучасного інвестора.

Попри це, результати міжнародних досліджень засвідчують, що навіть у країнах із відносно високими показниками загальної фінансової грамотності рівень обізнаності щодо сталих фінансових інструментів залишається недостатнім. Серед причин – складність регуляторної архітектури, інформаційні асиметрії,

домінування ринкових інновацій над темпами освітніх реформ. Це вказує на необхідність удосконалення освітніх програм, запровадження системних інформаційних кампаній та створення прозорих регуляторних стандартів.

У цьому сенсі фінансова грамотність набуває статусу не лише інструменту особистої фінансової безпеки, а й фундаментального чинника сталого розвитку. Вона впливає на фінансову поведінку індивідів, сприяє підвищенню дисципліни платежів, здатності до довгострокового планування та усвідомлення соціальних і екологічних наслідків фінансових рішень. З поширенням сталих і «зелених» інструментів роль фінансової грамотності стає дедалі вагомішою, оскільки комплексність цих продуктів потребує інтеграції фінансових, екологічних та соціальних знань. Такий підхід формує основу для зміцнення фінансової безпеки, розвитку відповідального бізнесу та реалізації цілей сталого розвитку на національному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх трьох десятиліть поняття «фінансової грамотності» зазнало суттєвої еволюції – від вузького розуміння управління грошима до комплексної категорії, що охоплює знання, навички та поведінкові аспекти. Першим кроком для наукових дискусій стало визначення науковців [22], які трактували фінансову грамотність як здатність ухвалювати обґрунтовані судження й ефективні рішення щодо використання й управління грошима. Попри загальний характер цього визначення, це стало концептуальною основою для подальших наукових досліджень. У наступних роботах увага зосередилася на деталізації й розмежуванні понять. Так S.J. Huston [23] підкреслює, що фінансова грамотність є показником рівня розуміння та здатності використовувати фінансову інформацію, водночас відділяючи її від процесу фінансової освіти. Автори [17] запропонували більш операційне визначення, розглядаючи фінансову грамотність як знання базових фінансових концепцій і вміння виконувати прості обчислення. Саме їхні дослідження привернули увагу до проблеми низької обізнаності серед молоді та жінок у США, наголосивши на необхідності базової фінансової освіти. Важливим кроком у стандартизації підходів до вимірювання стала розробка інструментарію OECD/INFE [18], що дозволив здійснювати крос-крайні дослідження й формувати індекси фінансової грамотності для різних держав. Проте дослідники наголошують, що стандартизовані методики не завжди враховують культурні та інституційні відмінності, які впливають на інтерпретацію результатів [19].

Паралельно у науковій літературі сформувалося кілька ключових напрямів досліджень фінансової грамотності. Значна кількість робіт присвячена аналізу освітніх програм та методик, що здатні сприяти змінам фінансової поведінки, особливо серед молоді [24]. Інша група науковців акцентує увагу на вразливих соціальних групах – жінках, літніх людях та домогосподарствах із низькими доходами, які потребують особливих підходів до підвищення обізнаності [14]. Окремо розглядається значення фінансової грамотності для розвитку малого та середнього бізнесу, де вона є чинником фінансової стабільності та конкурентоспроможності [25; 26].

Актуальним напрямом сучасних наукових досліджень є інтеграція фінансової грамотності з концепцією сталого фінансування. У науковому дискурсі поступово формується окрема категорія – «грамотність у сфері сталого фінансування», що розглядається як розширена форма фінансової компетентності, спрямована на забезпечення здатності суб'єктів аналізувати та застосовувати принципи сталості у фінансовому процесі. Цей тип грамотності охоплює розуміння базових фінансових інструментів та знання регуляторних вимог у сфері сталого фінансування, принципів оцінювання екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів, а також ідентифікацію ризиків, пов'язаних із маніпулятивними практиками, зокрема greenwashing [16]. Попри зростання наукового інтересу, рівень обізнаності населення про сталі фінансові інструменти навіть у країнах із високим загальним рівнем фінансової грамотності залишається низьким, що вказує на потребу в оновленні освітніх програм і запровадженні прозорих регуляторних стандартів [19]. Водночас Y.Zhang та S.Chatterjee [20] підкреслюють, що фінансова грамотність є важливою передумовою для формування відповідальної фінансової поведінки, яка сприяє довгостроковій фінансовій стабільності та реалізації цілей сталого розвитку.

Таким чином, аналіз літератури демонструє поступове розширення рамок фінансової грамотності – від базових знань про управління грошима до комплексної інтеграції з інклюзією, підприємництвом, технологіями та сталим розвитком. Попри велику кількість оглядових і бібліометричних досліджень, недостатньо висвітленими є питання, що системно аналізують зв'язок фінансової грамотності зі сталим розвитком. Саме це питання визначає актуальність подальших наукових досліджень, здатних інтегрувати міждисциплінарні підходи, нові методології та емпіричні дослідження для глибшого розуміння ролі фінансової грамотності у досягненні цілей сталого розвитку.

Метою статті є обґрунтування фінансової грамотності як чинника формування управлінських рішень у контексті досягнення цілей сталого розвитку, а також розробка компетентнісної моделі її інтеграції в освітній та управлінський процеси.

Викладення основного матеріалу. У сучасних умовах глобалізаційних трансформацій і посилення впливу соціально-економічних викликів роль фінансової грамотності у забезпеченні сталого розвитку

набуває особливого значення. Фінансова грамотність у сучасних умовах є не лише інструментом індивідуального добробуту, а й системним чинником формування управлінських рішень, орієнтованих на довгострокову економічну, соціальну та екологічну сталість. У контексті розвитку концепції сталого інвестування фінансова обізнаність дозволяє суб'єктам господарювання, органам влади та громадянам приймати обґрунтовані рішення з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських (ESG) аспектів. Як зазначається у сучасних наукових дослідженнях, фінансова грамотність є визначальним елементом переходу до стійкої економічної поведінки, що забезпечує баланс між економічними інтересами та суспільним добробутом [14; 28]. Таким чином, підвищення рівня фінансової грамотності стає стратегічним напрямом формування управлінських рішень, орієнтованих на досягнення цілей сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та збереження довкілля. У фінансовому секторі вона реалізується через принципи відповідального інвестування, орієнтовані на врахування екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів під час ухвалення фінансових рішень. Як зазначає B.Scholtens [27], фінансові процеси мають безпосередній зв'язок із корпоративною соціальною відповідальністю, адже саме фінансово обізнані суб'єкти – як індивіди, так і організації – здатні краще розуміти наслідки своїх дій у контексті глобальної сталості. Таким чином, сталий розвиток у фінансовій сфері розглядається як стратегічний інструмент довгострокового економічного зростання, заснованого на раціональному використанні ресурсів.

Сучасна фінансова система дедалі тісніше інтегрується зі сталими інвестиційними практиками. Поширення принципів ESG Environmental, Social, and Governance (англ. довкілля, соціальна сфера та управління) сприяє формуванню нових моделей управління капіталом, у яких фінансові рішення оцінюються з точки зору прибутковості та за їхнім впливом на соціальне середовище та екологічну рівновагу. Як підкреслюють A.Trotta та ін. [6], поєднання фінансів, технологій і сталості створює нові можливості для відповідального інвестування, що передбачає використання фінансових інновацій, зокрема, FinTech-платформ, для підвищення прозорості та соціальної значущості фінансових операцій. В цьому контексті сталий фінансовий сектор стає інструментом, здатним одночасно стимулювати економічний розвиток і підтримувати екологічну рівновагу.

Реалізація концепції сталого розвитку у фінансовому секторі вимагає політичної волі та належного рівня фінансової грамотності серед громадян, інвесторів і управлінців. Лише розуміння механізмів сталого інвестування дозволяє оцінювати довгострокові наслідки економічних рішень та уникати короткострокових, спекулятивних стратегій, що шкодять сталості. Фінансова грамотність стає важливим зв'язком між теоретичними принципами сталого розвитку та їх практичною реалізацією у фінансовій діяльності. Саме поєднання фінансової обізнаності з розумінням екологічних і соціальних наслідків формує основу для побудови стійкої економіки майбутнього.

У контексті розбудови економіки знань та реалізації цілей сталого розвитку особливого значення набуває системне формування компетентностей фінансової освіти. Сучасна фінансова освіта має виходити за межі традиційного навчання управління грошима, інтегруючи екологічну, соціальну та етичну компоненти у зміст освітніх програм. Використання такого підходу забезпечує підвищення рівня фінансової обізнаності та формування відповідальної фінансової поведінки, орієнтованої на довгострокову сталість. В освітньому контексті фінансова грамотність розглядається як економічна компетентність та інтегрований компонент сталого розвитку, що передбачає формування у здобувачів освіти здатності ухвалювати відповідальні фінансові рішення з урахуванням екологічних, соціальних та етичних наслідків.

Фінансова освіта є одним із найважливіших інструментів, що визначають якість рішень інвесторів і підприємств у контексті сталого фінансування. Як зазначають науковці [14], фінансова грамотність формує здатність осіб застосовувати економічні знання у реальних ситуаціях, забезпечуючи обґрунтованість управлінських рішень. У контексті сталих інвестицій це означає усвідомлення інвесторами довгострокових екологічних, соціальних та управлінських наслідків їхніх фінансових дій. Високий рівень фінансової освіти дозволяє суб'єктам ринку не лише оцінювати ризики й доходність, але й інтегрувати ESG-критерії у процес прийняття рішень, що сприяє розвитку фінансової сталості та соціальної відповідальності бізнесу.

Освітні програми з фінансової грамотності, які поєднують традиційні фінансові знання із засадами сталого розвитку, поступово стають частиною державних стратегій у країнах із розвинутою економікою. Як показують дослідження групи науковців [15], фінансова освіта позитивно впливає на такі поведінкові аспекти, як заощадження, бюджетування, інвестиційна дисципліна та орієнтація на довгострокові результати. Своєю чергою такі зміни у фінансовій поведінці сприяють формуванню більш стійкого фінансового середовища, здатного протистояти кризам і адаптуватися до глобальних викликів. Отже, фінансова освіта має системний ефект, що виявляється у стабілізації економічної системи в цілому.

Досвід країн Європейського Союзу демонструє ефективну інтеграцію фінансової грамотності в політику сталого фінансування. ЄС активно просуває принципи «Sustainable Finance Disclosure Regulation» (SFDR) [11] та «EU Taxonomy» [12], які вимагають від фінансових установ і корпорацій прозорості у звітуванні про екологічні та соціальні показники.

Регламент «Sustainable Finance Disclosure Regulation» (SFDR) є ключовим інструментом Європейського Союзу, спрямованим на підвищення прозорості у сфері сталого фінансування та формування відповідальної інвестиційної поведінки серед фінансових суб'єктів. Його запровадження безпосередньо пов'язане з необхідністю створення єдиної системи стандартів для оцінювання екологічних, соціальних та управлінських (ESG) аспектів у фінансових продуктах. Сталий розвиток у фінансовому секторі може бути реалізований лише за умови поєднання нормативного регулювання, фінансової обізнаності та практик відповідального інвестування [13]. Саме тому SFDR є регуляторною ініціативою та освітнім орієнтиром для інвесторів, яка сприяє усвідомленому прийняттю фінансових рішень.

Зазначені ініціативи супроводжуються розвитком освітніх платформ і інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення фінансової обізнаності громадян і підприємців. Як свідчать дані Європейської комісії [1–4], такі заходи стимулюють зростання попиту на сталі інвестиційні продукти та підвищують довіру до фінансового сектору, що є передумовою економічної стійкості.

У Сполучених Штатах Америки фінансова освіта розглядається як елемент національної політики економічної безпеки. Дослідження Берта Схолтенса [5] та групи науковців [6] підкреслюють, що в США поширюються практики інтеграції фінансової грамотності у корпоративне управління, що дає змогу підприємствам краще розуміти взаємозв'язок між фінансовими результатами та сталими інвестиціями. Програми державного та приватного секторів, такі як Jump\$tart Coalition [7] або ініціативи Федерального резерву [8], спрямовані на підготовку фінансово освічених інвесторів, здатних критично оцінювати «зелені» інструменти, уникати фінансових маніпуляцій і підтримувати розвиток етичних бізнес-моделей.

Азійські країни, зокрема Японія, Південна Корея та Сінгапур, демонструють власні підходи до поєднання фінансової освіти та сталого розвитку. В Японії урядова стратегія «Financial Literacy for All Generations» акцентує увагу на розвитку навичок управління особистими фінансами, які інтегровані в ширшу систему сталого розвитку. У Південній Кореї освітні кампанії зосереджені на цифровій фінансовій грамотності та використанні FinTech для сталого інвестування, що відображає загальну тенденцію до поєднання фінансової освіти, інновацій і відповідального бізнесу. Як зазначається у статті, фінансова грамотність у поєднанні з технологічними рішеннями стає ключовим чинником забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності фінансових рішень у межах глобальної парадигми сталого розвитку.

В Україні одним із ключових кроків зі сприяння фінансовій грамотності стало затвердження Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року [9], розробленої Національним банком України, Міністерством освіти і науки України та іншими міжвідомчими інституціями. Стратегія передбачає п'ять стратегічних цілей – від базової фінансової освіти до створення сприятливої екосистеми фінансової грамотності, зокрема охоплюючи доросле населення, підприємців, старше покоління та внутрішньо переміщених осіб. У межах реалізації цього документа залучаються освітні установи, фінансові інституції та громадські організації з метою розбудови системи навчання та підвищення обізнаності у сфері фінансів.

Попри наявність нормативно-правових ініціатив та поступове інституційне закріплення політики підвищення фінансової грамотності, результати останніх міжнародних вимірювань свідчать, що рівень фінансової обізнаності населення України залишається нижчим за рекомендований OECD орієнтир. Згідно з даними комплексного дослідження OECD/INFE за 2021 рік, інтегральний індекс фінансової грамотності в Україні становив лише 12,3 бала з 21 можливого, що хоч і перевищує показники 2018 року, однак все ще не досягає базового порогу у 14 балів, характерного для країн з усталеними системами фінансової освіти. Аналіз вікових та соціально-демографічних характеристик також підтверджує наявність значних диспропорцій: найнижчий рівень фінансової грамотності спостерігається серед молоді та осіб похилого віку, що вказує на нерівномірність доступу до фінансових знань та обмежену ефективність окремих освітніх інструментів.

У контексті цілей сталого розвитку це означає, що потенціал фінансової грамотності як чинника формування свідомих та стійких управлінських рішень реалізовано лише частково, а подальше вдосконалення освітніх програм має враховувати не лише базові фінансові компетентності, а й інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських (ESG) аспектів у практику фінансової поведінки [10].

У контексті трансформації глобальної фінансової системи та посилення вимог до екологічної, соціальної та управлінської відповідальності особливого значення набуває питання формування компетентностей, що забезпечують інтеграцію фінансової грамотності та сталого розвитку. Традиційні моделі фінансової освіти, орієнтовані переважно на формування базових знань і навичок управління особистими фінансами, виявляються недостатніми в умовах переходу до стійких економічних практик, які потребують врахування складних міждисциплінарних взаємозв'язків. Це зумовлює актуалізацію концепції sustainable finance literacy, що поєднує фінансові знання та здатність оцінювати довгострокові екологічні й соціальні наслідки фінансових рішень [16] та потребу у систематизації компетентностей, які формують основу для відповідальної поведінки та прийняття управлінських рішень у контексті сталого розвитку.

Таблиця 1

Структуризація компетентностей фінансової освіти для сталого розвитку

Рівень компетентностей	Зміст та характеристика	Очікувані результати навчання / поведінкові орієнтири
Когнітивний (знання)	Розуміння взаємозв'язку між фінансовими рішеннями, економічною стабільністю та сталим розвитком. Знання ESG-факторів (екологічних, соціальних, управлінських). Розуміння принципів відповідального інвестування, «зелених» фінансових інструментів, регуляторних вимог (EU Taxonomy, SFDR)	Володіння базовими та спеціальними знаннями у сфері фінансової грамотності й сталого розвитку; здатність ідентифікувати вплив фінансових рішень на довкілля, суспільство й економіку
Операційний (уміння та навички)	Уміння застосовувати фінансові знання на практиці: складати сталий бюджет, управляти ресурсами з урахуванням принципів відповідального споживання; використовувати цифрові інструменти (FinTech, онлайн-платформи) для моніторингу сталих інвестицій. Навички аналізу ESG-звітності компаній та оцінювання екологічних і соціальних наслідків фінансових рішень	Здатність розробляти та реалізовувати стратегії особистого й корпоративного фінансового планування з орієнтацією на довгострокову сталість. Демонстрація практичних навичок у сфері фінансового менеджменту, що відповідає принципам етичного споживання та інвестування
Ціннісний (ставлення, мотивація, поведінка)	Усвідомлення соціальної відповідальності, фінансової етики, довгострокової перспективи прийняття рішень. Формування ціннісних орієнтирів, що базуються на принципах етичного фінансового вибору, справедливості, прозорості й сталості	Виявлення готовності до прийняття рішень, які сприяють сталому розвитку суспільства та фінансової дисципліни, дотримання етичних норм у фінансових відносинах, підтримка принципів прозорості та довіри
Інтеграційний (комплексний)	Здатність поєднувати когнітивні, операційні та ціннісні компоненти у прийнятті управлінських рішень. Розуміння глобальних взаємозв'язків між фінансовою стабільністю, кліматичними ризиками та соціальною справедливістю	Комплексне застосування знань, умінь й цінностей для формування управлінських рішень у сфері сталого розвитку. Ініціювання освітніх або корпоративних змін, спрямованих на розвиток фінансової культури сталості

Джерело: складено авторами

У таблиці 1 продемонстровано систематизовану структуру компетентностей фінансової освіти у контексті сталого розвитку, що охоплює чотири взаємопов'язані рівні: когнітивний, операційний, ціннісний та інтеграційний. Запропонована структуризація компетентностей дозволяє розглядати фінансову грамотність як основу формування управлінських рішень, що враховують економічні, соціальні та екологічні наслідки в межах концепції сталого розвитку. На когнітивному рівні відображено засвоєння знань про взаємозв'язок фінансової поведінки зі сталим розвитком, включно з розумінням ESG-факторів і принципів відповідального інвестування. Операційний компонент показує, як набуті знання трансформуються у практичні навички – від управління сталим бюджетом до аналізу ESG-звітності. Ціннісний рівень акцентує на формуванні етичних орієнтирів, мотивації, відповідальності та прозорості фінансової поведінки. Інтеграційний рівень відображає синтез попередніх компонентів і демонструє здатність суб'єктів до системного осмислення фінансових рішень у ширшому контексті глобальних викликів, зокрема кліматичних ризиків та соціальної справедливості. Таким чином, таблиця репрезентує поетапний, логічно узгоджений розвиток компетентностей, що дозволяє переходити від елементарного розуміння фінансових процесів до комплексного формування поведінки, орієнтованої на стійкість. Саме ця послідовність створює передумови для побудови механізму інтеграції фінансової грамотності та сталого розвитку. Для того щоб продемонструвати, як взаємодіють і посилюють одна одну різні групи компетентностей, запропоновано механізм (рис. 1), що відображає процес формування управлінських рішень у контексті сталого розвитку. Він дозволяє відобразити логіку переходу між рівнями й показати, яким чином фінансова грамотність продукує системний ефект на рівні суспільства та економіки.

Джерело: розроблено авторами

Рис. 1. Механізм інтеграції фінансової грамотності у формування управлінських рішень для сталого розвитку

Запропонований механізм інтеграції фінансової грамотності та сталого розвитку є універсальною концептуальною моделлю, що демонструє, як поетапне формування компетентностей трансформується у системні управлінські рішення на макрорівні. На мікрорівні відбувається розвиток базових і розширених компетентностей фінансової грамотності, які представлені когнітивними, операційними, ціннісними та інтеграційними елементами. Вони функціонують не ізольовано, а як взаємопов'язані компоненти єдиної освітньої системи, забезпечуючи формування усвідомленої та відповідальної фінансової поведінки. Перехідний етап механізму спрямований на інтеграцію цих компетентностей у практику управлінських рішень: фінансова обізнаність переноситься у реальні процеси бюджетування, планування, стратегічного аналізу, оцінювання ESG-наслідків та формування інвестиційних стратегій.

Завдяки запропонованому механізму освітні результати набувають прикладного характеру й перетворюються на інструменти професійної діяльності. Кінцевий, макрорівневий блок механізму демонструє системний ефект упровадження фінансової грамотності: формування довгострокової економічної, соціальної та екологічної стабільності, розвиток відповідального бізнесу, підвищення соціальної справедливості та зменшення інформаційних і інвестиційних асиметрій. Таким чином, модель підтверджує, що фінансова грамотність виходить за межі індивідуальної навички та стає структурним чинником сталого розвитку суспільства.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Фінансова грамотність доведена як ключовий чинник формування управлінських рішень, що забезпечують фінансову сталість та реалізацію цілей сталого розвитку на мікро- та макрорівнях. Вона не обмежується базовими знаннями про управління фінансами, а включає комплекс компетентностей, що охоплюють когнітивні, операційні, ціннісні та інтеграційні компоненти. Саме така структурована система формує здатність суб'єктів оцінювати економічні рішення у взаємозв'язку з екологічними та соціальними наслідками.

Розроблена в межах дослідження таблиця компетентностей дозволила систематизувати ключові складові фінансової освіти, необхідні для забезпечення сталого розвитку, тоді як створений механізм візуалізує процес переходу від сформованих фінансових компетентностей на мікрорівні до системного ефекту на рівні економіки. Наукова новизна запропонованої моделі полягає у синтезі компетентнісного підходу з концепцією sustainable finance literacy, що дає змогу пояснити, яким чином фінансова грамотність стає чинником стійкої поведінки, етичного управління та довгострокової економічної стабільності.

Проведений аналіз міжнародних практик ЄС, США та азійських країн підтверджує, що інтеграція фінансової грамотності у політику сталого фінансування сприяє розвитку відповідального інвестування, зниженню інформаційної асиметрії та зміцненню довіри до фінансових інститутів. Для України, яка рухається шляхом євроінтеграції, формування такої системи фінансової грамотності є стратегічним завданням, здатним забезпечити підвищення економічної стійкості та конкурентоспроможності.

Отже, фінансова грамотність є не лише як інструмент особистого добробуту, а й важливий елемент інституційного середовища сталого розвитку. Запропонований механізм демонструє потенціал фінансової грамотності впливати на соціальні та економічні процеси на макрорівні, що відкриває перспективи для подальших досліджень, спрямованих на удосконалення освітніх програм, регуляторних політик та методів оцінювання фінансової сталості в умовах глобальних трансформацій.

References:

1. European Commission (2021), *Renewed Sustainable Finance Strategy*, European Commission, Brussels, 38 p., [Online], available at: https://finance.ec.europa.eu/publications/renewed-sustainable-finance-strategy_en
2. European Commission (2023), *EU Sustainable Finance Framework – Progress Report 2023*, European Commission, Brussels, 64 p., [Online], available at: https://finance.ec.europa.eu/publications/eu-sustainable-finance-framework-progress-report_en
3. European Securities and Markets Authority (2022), *Sustainable Finance Roadmap 2022–2024*, ESMA, Paris, 42 p., [Online], available at: <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-publishes-its-sustainable-finance-roadmap-2022-2024>
4. Eurostat (2022), *Sustainable Finance Statistics in the European Union – 2022 Report*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 52 p., [Online], available at: <https://ec.europa.eu/eurostat>
5. Scholtens, B. (2006), «Finance as a driver of corporate social responsibility», *Journal of Business Ethics*, Vol. 68, pp. 19–33, doi.org/10.1007/S10551-006-9037-1.
6. Trotta, A., Rania, F. and Strano, E. (2024), «Exploring the linkages between FinTech and ESG: a bibliometric perspective», *Research in International Business and Finance*, Vol. 69, doi: 10.1016/j.ribaf.2023.102200.
7. «Jump\$tart Coalition for Personal Financial Literacy», [Online], available at: <https://www.jumpstart.org/>
8. Federal Reserve Board, *Federal Reserve Board*, [Online], available at: <https://www.federalreserve.gov/>
9. *Natsionalna stratehiia rozvytku finansovoi hramotnosti do 2030 roku*, [Online], available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBU_Strategy-Financial-Literacy.pdf?v=11
10. Natsionalnyi bank Ukrainy (2021), *Financial Literacy, Financial Inclusion and Financial Well-Being in Ukraine in 2021*, Report on the Results of the Research, Kyiv, [Online], available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021_en.pdf
11. «Regulation (EU) 2019/2088 On sustainability-related disclosures in the financial services sector: Regulation of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019», *Official Journal*, L 317, 9 Dec., pp. 1–16, [Online], available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj/eng>
12. European Commission, *EU taxonomy for sustainable activities*, [Online], available at: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en
13. Senaya, G.M. (2024), «Financial Literacy and Its Role in Promoting Sustainable Investment», *World Journal of Advanced Research and Reviews*, Vol. 24, No. 1, pp. 212–232, doi: 10.30574/wjarr.2024.24.1.2986.
14. Lusardi, A. and Mitchell, O.S. (2014), «The economic importance of financial literacy: Theory and evidence», *Journal of Economic Literature*, Vol. 52 (1), pp. 5–44, [Online], available at: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.52.1.5>
15. Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L. and Urban, C. (2022), «Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors», *Journal of Financial Economics*, Vol. 145 (2), pp. 255–272, doi: 10.1016/j.jfineco.2021.09.022.
16. Filippini, M., Leippold, M. and Wekhof, T. (2024), «Sustainable finance literacy and the determinants of sustainable investing», *Journal of Banking & Finance*, doi: 10.1016/j.jbankfin.2024.107167.
17. Klapper, L. and Lusardi, A. (2019), «Financial literacy and financial resilience: Evidence from around the world», *Financial Management*, doi: 10.1111/fima.12283.
18. Atkinson, A. and Messy, F.A. (2012), *Measuring financial literacy: Results of the OECD/INFE pilot study*, [Online], available at: publications/reports/2012/03/measuring-financial-literacy_g17a210b/5k9csfs90fr4-en.pdf
19. Karakurum-Ozdemir, K., Kokkizil, M. and Uysal, G. (2019), «Financial Literacy in Developing Countries», *Social Indicators Research*, Vol. 143 (1), pp. 325–353, doi: 10.1007/s11205-018-1952-x.
20. Zhang, Y. and Chatterjee, S. (2023), «Financial Well-Being in the United States: The Roles of Financial Literacy and Financial Stress», *Sustainability*, Vol. 15 (5), pp. 1–18, [Online], available at: <https://ideas.repec.org/a/gam/jsusta/v15y2023i5p4505-d1086153.html>
21. Goyal, K. and Kumar, S. (2021), «Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis», *International Journal of Consumer Studies*, Vol. 45 (1), pp. 80–105, doi: 10.1111/ijcs.12605.
22. Noctor, M., Stoney, S. and Stradling, S. (1992), *Financial literacy: A Discussion of Concepts and Competences of Financial Literacy and Opportunities for Its Introduction into Young People's Learning*, National Foundation for Education Research, London, [Online], available at: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=4108721>
23. Huston, S.J. (2010), «Measuring Financial Literacy», *Journal of Consumer Affairs*, Vol. 44 (2), pp. 296–316, doi: 10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x.
24. Abdullah, M.A. and Chong, R. (2014), «Financial literacy: An exploratory review of the literature and future research», *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, Vol. 2 (3), 32 p., doi: 10.24191/jeeir.v2i3.9631.

25. Damayanti, R., Al-shami, S.S.A., Rahim, A.R. and Marwati, F.S. (2018), «Factors that influence financial literacy on small medium enterprises: A literature review», *Opción*, pp. 1540–1557, [Online], available at: https://www.researchgate.net/publication/331823650_Factors_that_influence_financial_literacy_on_small_medium_enterprises_A_literature_review
26. Molina-García, A., Dieguez-Soto, J., Galache-Laza, M.T. and Campos-Valenzuela, M. (2022), «Financial literacy in SMEs: A bibliometric analysis and a systematic literature review», *Review of Managerial Science*, Vol. 17, pp. 787–826, doi: 10.1007/s11846-022-00556-2.
27. Scholtens, B. (2006), «Finance as a driver of corporate social responsibility», *Journal of Business Ethics*, Vol. 68, pp. 19–33, doi: 10.1007/S10551-006-9037-1.
28. Idris, A., Rahmawati, A. and Surwanti, A. (2023), «Theoretical Models of Financial Literacy: A Bibliometric Analysis and Literature Review», *Asian Journal of Business and Accounting*, Vol. 16 (1), pp. 89–127, doi: 10.22452/ajba.vol16no1.4.

Виговська Олена Анатоліївна – доктор філософії, старший викладач кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-7905-0494>.

Наукові інтереси:

- регіональні фінанси;
- управлінські рішення;
- інтернет-маркетинг.

E-mail: alenvygovska@gmail.com.

Кириленко Ніна Павлівна – старший викладач кафедри екології та природоохоронних технологій Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-7905-0494>.

Наукові інтереси:

- прийняття рішень у сфері охорони довкілля, інтеграція цифрових технологій (Digital Twin, III, IoT) для підвищення управлінської та фінансової стійкості;
- екологічний менеджмент природних ресурсів;
- стратегії сталого розвитку.

E-mail: kgt_knp@ztu.edu.ua.

Литвинчук Ірина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка».

<http://orcid.org/0000-0003-3316-4952>.

Наукові інтереси:

- перспективи розвитку банківського, бюджетного та податкового менеджменту.

E-mail: litvin4ykrina@ztu.edu.ua.

Vyhovska O.A., Kyrylenko N.P., Lytvynchuk I.V.

The role of financial literacy in shaping managerial decisions for sustainable development

The article examines the role of financial literacy in shaping managerial decisions aimed at achieving sustainable development goals, taking into account current global trends toward responsible and ethical finance. It is determined that financial literacy is a key factor influencing the financial behavior of economic agents and contributes to long-term economic stability, social responsibility and the rational use of resources. The evolution of the concept of financial literacy is considered, along with its transformation under the influence of environmental, social and governance criteria (ESG). It is shown that the modern understanding of financial education increasingly incorporates elements of sustainable finance, responsible investing and the ability to critically assess sustainability-related claims, including the risks of greenwashing.

The article analyzes international experience from the EU, the United States and several Asian countries, illustrating different models of integrating financial education into sustainable development policies through institutional reforms, educational strategies and regulatory requirements such as the SFDR and the EU Taxonomy. It is identified that public awareness of sustainable financial products remains insufficient even in states with relatively high financial literacy indices, which highlights the need for a more systematic approach to developing competencies in the field of sustainable finance. A structured framework of financial literacy competencies for sustainable development is proposed, which includes cognitive, operational and value-based components.

This approach provides a comprehensive influence on financial behavior and improves the quality of managerial decision making. The article substantiates that the integration of such competencies into educational processes supports the dissemination of ethical standards and enhances financial resilience at both individual and institutional levels. A conceptual mechanism for incorporating financial literacy into sustainable development management is proposed, emphasizing the interaction between educational outcomes, managerial processes and macro level societal effects. The results of the study can be applied to the improvement of public policy, the design of educational programs, the development of sustainable investment strategies and the strengthening of financial stability.

Keywords: financial literacy; sustainable development; managerial decisions.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2025.